

Повишаване квалификацията на новопостъпилите преподаватели – институционална рамка

Христо Белоев, Борислав Ангелов, Милена Кирова,
Велизара Пенчева, Пламен Даскалов

Enhancing the qualification of newcomers lecturers-institutional framework: University of Ruse "Angel Kanchev" works on creating an internal constantly working system for enhancing the qualification of newcomers lecturers. In connection to this it is envisaged to study the necessity of such a system, to identify and systemize the specialized courses, to prepare a group curriculum, to select proper criteria for assessing the quality of training and finally, to use the work done for a basis for an internal constantly working system for enhancing the qualification of newcomers lecturers. In this report are published the results from the implemented work on identification and systematization of the necessary courses and the structure of the group curriculum.

Keywords: *enhancing of qualification, career development, group curriculum*

Въведение

Преходът към икономика, основаваща се на знания и иновации, постави нови предизвикателства пред развитието на човешките ресурси [1,3,4]. Тази констатация важи с особена сила за университетските преподаватели, от които се очаква да притежават такива компетенции и умения, които да гарантират безпрепятствената реализация на обучаемите на пазара на труда след приключване на обучението им. От друга страна, създаването на система за развитие на академичния състав е важна предпоставка за повишаване качеството на висшето образование. Квалифицираните преподаватели са основният ресурс, чрез който се постига високо ниво на учебния процес и научните изследвания. Този ресурс е в основата и на процесите на интеграция и интернационализация, които са основните инструменти за присъединяване на университетите към Европейското пространство за висше образование.

Развитието на академичния състав не е еднократен процес. Динамично променящата се външна среда изисква създаване на високоефективна, постоянно действаща вътрешна система за квалификация и кариерно развитие. В Русенския университет „Ангел Кънчев“ се работи по създаването на такава система. Работата се извършва в рамките на проекта Система за квалификация и кариерно израстване на преподавателите от Русенския университет „Ангел Кънчев“ и е насочена основно към повишаване на квалификацията на новопостъпилите преподаватели. В рамките на този проект е предвидено да се направи анкетно проучване относно потребностите от повишаване на квалификацията и кариерното израстване на новопостъпилите преподаватели, да се идентифицират необходимите специализирани курсове и се проведе обучение по тях, въз основа на идентифицираните специализирани курсове да се разработи групов учебен план за обучение на новопостъпилите преподаватели, да се създадат критерии за оценка качеството на извършеното обучение и накрая, получените резултати от извършената работа по проекта да се използват за създаване на вътрешна система за квалификация и кариерно израстване на академичния състав.

В настоящия доклад са поместени резултатите от извършената работа по идентифициране и систематизиране на необходимите специализирани курсове и изясняване структурата на груповия учебен план за обучение на новопостъпилите преподаватели в Русенския университет „Ангел Кънчев“.

Идентифициране и систематизиране на специализираните курсове

Проведеното анкетно проучване относно потребностите от повишаване квалификацията и кариерното израстване на новопостъпилите преподаватели е

базирано върху *Google Docs*, а въпросникът е предоставен за попълване и изпращане *on-line* [2]. В резултат от проведеното анкетно проучване са идентифицирани 19 учебни курса, които могат да се обособят в следните три групи – специализирани курсове (СК), специализирани курсове по области на висшето образование (СКОВО) и краткосрочни специализирани курсове (КСК).

Чрез поместените в табл. 1 специализирани курсове (СК) се предвижда новопостъпилите преподаватели да получат знания и да придобият умения, които могат да се отнесат към фундамента на професионалната им квалификация. Поради това, от гледна точка на създаването на груповия учебен план, тези курсове следва да имат статут на задължителни учебни курсове.

Таблица 1

Специализирани курсове (СК)

№	Курсове
1	Съвременни образователни стратегии, базирани на най-новите информационни и комуникационни технологии
2	Разработване на учебни планове и програми, обвързани със Системата за натрупване и трансфер на кредити (ECTS)
3	Методика на академичното преподаване и научно-изследователска дейност
4	Защита на авторските права и интелектуалната собственост

В табл. 2 са поместени специализираните курсове по области на висшето образование (СКОВО), които анкетираните преподаватели са избрали в зависимост от областта на висшето образование, в която попада тяхната професионална реализация.

Таблица 2

Специализирани курсове по области на висшето образование (СКОВО)

№	Курсове
1	Компютърно моделиране в техниката - област на висшето образование "Технически науки"
2	CAD-CAM системи в машинното инженерство - област на висшето образование "Технически науки"
3	Приложна статистика - област на висшето образование "Социални, стопански и правни науки"
4	Разработване и управление на проекти, финансирани от европейските фондове - област на висшето образование "Социални, стопански и правни науки"
5	Технология на подготовка на учебни материали - област на висшето образование "Педагогически науки"
6	Съвременни тенденции и чистота на българския език - област на висшето образование "Педагогически науки"
7	Математическо моделиране - област на висшето образование "Природни науки, математика и информатика"
8	Компютърна математика - област на висшето образование "Природни науки, математика и информатика"
9	Формиране на компетенции за практическо обучение в направление обществено здраве и здравни грижи - област на висшето образование "Здравеопазване и спорт"

Както се вижда от табл. 2, в резултат от заявените предпочитания на новопостъпилите преподаватели от областите на висшето образование „Технически

науки“, „Социални, стопански и правни науки“, „Педагогически науки“ и „Природни науки, математика и информатика“, са идентифицирани по два алтернативни специализирани курса. В областта на висшето образование „Здравеопазване и спорт“ идентифицираният курс е един. Наличието на алтернативни специализирани курсове в посочените четири области на висшето образование означава, че в груповия учебен план тези курсове следва да имат статут на задължително избираеми и всеки обучаем трябва да избере един от предложените два алтернативни курса от съответната област на висшето образование.

Краткосрочните специализирани курсове (КСК), предпочетени от анкетиранияте новопостъпили преподаватели, са поместени в табл. 3. В рамките на анкетното проучване тези курсове са дефинирани като алтернативни. Във връзка с това, при разработването на груповия учебен план, на краткосрочните курсове следва да се даде статут на свободно избираеми курсове.

Таблица 3

Краткосрочни специализирани курсове (КСК)

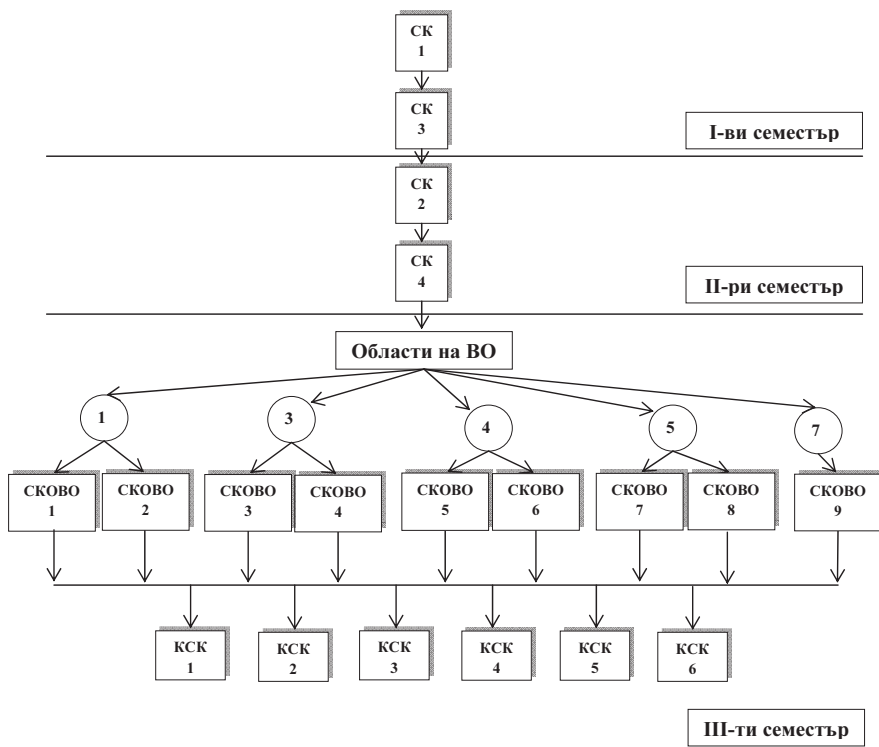
№	Курсове
1	Комуникативни и презентационни умения
2	Развиване на паметта
3	Работа със съвременните библиотечни бази от данни
4	Протокол, етикет и on-line общуване
5	Оформяне на учебна документация
6	Справяне със стреса и управление на времето

Структура на груповия учебен план

Структурата на предложения групов учебен план за обучение на новопостъпилите преподаватели в Русенския университет „Ангел Кънчев“ е показана на фиг. 1. Продължителността на обучението е три семестъра, като цикличността на обучението в рамките на две учебни години се запазва чрез използване на незапълнения четвърти семестър за приключване на проведеното обучение и за подготовка на новото обучение. Поради различната заетост на преподавателите с учебна работа в рамките на семестъра е целесъобразно да се използва задочна или дистанционна форма на обучение. Във връзка с това може да се предвиди общо натоварване на обучаемите в рамките на семестъра от 60 часа, формирано от часовете за лекции и практически упражнения и времето за самоподготовка.

В предложения групов учебен план са формирани три модула (фиг. 1). Първият модул е съставен от специализираните курсове (СК), които се отнасят към фундамента на професионалната квалификация на преподавателите. Модулът е разположен в рамките на първия и втория семестър, курсовете са групирани по два в семестър и са задължителни за всички обучаеми. Вторият модул се формира от специализираните курсове по области на висшето образование (СКОВО). Обучаемите са длъжни, в зависимост от областта на висшето образование в която работят, да изберат един специализиран курс от модула. В третия модул попадат краткосрочните специализирани курсове (КСК), които имат статут на свободно избираеми курсове. Обучаемите имат право, в рамките на обучението си по учебния план, да изберат един от включените в модула 6 курса. Специализираните курсове от втория и третия модул формират третия семестър от учебния план. Извън обучението по учебния план, по собствено желание, обучаемите могат да изберат по-вече от един специализиран курс от втория и третия модул на учебния план.

Въз основа на показаната на фиг. 1 структура и в съответствие с действащите в Русенския университет „Ангел Кънчев“ изисквания за оформяне на учебната документация е разработен групов учебен план за обучение на новопостъпилите преподаватели.

Фиг.1 Структура на групов учебен план за обучение на новопостъпилите преподаватели в Русенския университет „Ангел Кънчев“:

СК 1...4 – специализирани курсове; СКОВО1...9 – специализирани курсове по области на висшето образование; КСК 1...6 – краткосрочни специализирани курсове

Заключение

В резултат от проведено анкетното проучване са идентифицирани 19 учебни курса, които са обособени в три групи – специализирани курсове (СК), специализирани курсове по области на висшето образование (СКОВО) и краткосрочни специализирани курсове (КСК). Върху тази основа е предложена структура на групов учебен план, който е с продължителност от три семестъра. Учебните курсове са групирани в три модула, а общото натоварване на обучаемите в рамките на всеки семестър (аудиторна заетост, самостоятелна работа и време за подготовка за заключителната процедура) възлиза на 60 часа. Въз основа на предложената структура и в съответствие с действащите в Русенския университет „Ангел Кънчев“ изисквания за оформяне на учебната документация е разработен групов учебен план за обучение на новопостъпилите преподаватели.

Литература

- [1]. Кариерно развитие на преподавателите във висшите училища. Наръчник на висшите училища. Министерство на образованието и науката, 2013.
- [2]. Кирова, М., Б. Ангелов. Проучване потребностите от квалификация на младите преподаватели в РУ „Ангел Кънчев“. НК „Перспективи пред индустриалния бизнес“ на ИУ-Варна, 2013.

- [3]. Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година. Министерство на образованието и науката, 2014.
- [4]. Europe 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. European Commission, Brussels, 2010.

Настоящата публикация е в резултат от дейностите по проект BG 051PO001-3.1.09-0014 „Система за квалификация и кариерно израстване на преподавателите в Русенския университет „А. Кънчев“.

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз“.

Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Русенски университет „Ангел Кънчев“ носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ, и при никакви обстоятелства не може да се приеме като официална позиция на Европейския съюз или на Министерството на образованието и науката.

За контакти:

Чл.-кор. проф. д-н Христо Белоев, ректор на Русенския университет „Ангел Кънчев“, тел.: +359 82/888 240, e-mail: hbeloev@uni-ruse.bg

Доц. д-р Борислав Ангелов, председател на Общото събрание на Русенския университет „Ангел Кънчев“, тел.: +359 82/888 588, e-mail: bangelov@uni-ruse.bg

Доц. д-р Милена Кирова, ръководител на катедра Мениджмънт и бизнес развитие при Русенския университет „Ангел Кънчев“, тел.: +359 82/888 726, e-mail: mkirova@uni-ruse.bg

Проф. д-р Велизара Пенчева, Зам.-ректор Развитие, координация и продължаващо обучение при Русенския университет „Ангел Кънчев“, тел.: +359 82/888 377, e-mail: vpencheva@uni-ruse.bg

Проф. д-р Пламен Даскалов, ръководител на Центъра за продължаващо обучение при Русенския университет „Ангел Кънчев“, тел.: +359 82/888 405, e-mail: daskalov@uni-ruse.bg